

Cugat a Barcelona. Estiu del 54: la batalla de la sardana

Avui es compleixen 30 anys de la mort de Xavier Cugat | El debut de Cugat i la seva orquestra a Catalunya, l'estiu de 1954 a la plaça de toros Monumental de Barcelona, no va deixar ningú indiferent

Xavier Cugat i Abbe Lane, glamur tropical | Arxiu Enric Sabater

El gener de 1954 uns lladres assaltaven la mansió que **Xavier Cugat** i **Abbe Lane** compartien a Hollywood. Mesos després, la glamurosa parella era a Veneçuela, on es van trobar un periodista català. Després de comentar l'ensurt del robatori a la casa, **Cugat** confessava al periodista que s'estava preparant el seu debut a Barcelona. Que durant anys hi havia hagut diversos intents de dur-lo tant a Madrid com a Barcelona, però que finalment s'organitzaria un 'concert-monstre' a la capital catalana. Seria el 24 de juliol, de la mà del promotor Pedro Balañá.

Xavier Cugat ja havia tornat a Catalunya el 1925 quan encara mantenia viu el somni de ser

concertista de violí? aprofitant la seva estada a Alemanya per estudiar música clàssica. Però al llarg dels anys trenta i quaranta, quan va anar guanyant popularitat amb la seva orquestra de ball i es va convertir en estrella, no va actuar mai a Catalunya.

Finalment, el seu esperat debut no es va produir al juliol, sinó a l'agost. L'escenari triat va ser la plaça de toros Monumental de Barcelona. El músic gironí va aterrar a l'aeroport del Prat després de debutar a París i a Roma. Fidel a la màxima que 'el públic mana', a l'Olympia de París va fer sonar "Petite fleur", el gran estendard que **Sidney Bechett** havia compost a la Ciutat de la Llum tot just un parell d'anys abans. Després de París va venir Roma i el públic italià, entre el qual **Cugat** i **Abbe Lane** van tenir tracte de grans estrelles. I a la Ciutat Eterna va sonar un altre bonic gest de cara a la galeria: "Roma bella", balada de la qual va sorgir el corresponent disc senzill.

Motoristes acompanyant el cotxe de Xavier Cugat per la carretera del Prat. Foto: Arxiu BNC

Finalment, el 15 d'agost de 1954 aterrava a l'aeroport del Prat de Llobregat un avió de les línies aèries italianes amb **Xavier Cugat**, **Abbe Lane** i tota la tropa dels seus músics, en bona part llatinoamericans, per actuar durant quatre nits consecutives a la Monumental. L'arribada va estar envoltada d'una gran operació promocional, i els periodistes i els fans s'amuntegaven per veure de prop el Rei de la Rumba, que era com ja se'l coneixia des de feia molts anys a la indústria de l'espectacle dels Estats Units i, a partir de llavors també, en una societat catalana marcada per l'autarquia franquista i poc acostumada a tenir figures "de talla internacional".

Als *plumillas* de l'època els agradava la prosa florida. "El aeropuerto semejaba un enjambre con tanta vespa", va escriure un. I el programa dels concerts que s'anunciaven a la premsa assenyalaven com una de les atraccions la presència d'**Abbe Lane**, "con un peso de 53 kg armoniosamente distribuidos". Coses de l'època.

Com a prèvia dels concerts, el periodista Joaquín Soler Serrano, estrella de la ràdio barcelonina amb programes com *La samba ¡caramba!* o *¡Qué rico mambo!*, va signar una revisteta titulada *La Verdad Sobre Xavier Cugat*, que es venia als quioscos per cinc pessetes. Soler Serrano va ser també l'encarregat de presentar els concerts de **Cugat** i la seva orquestra a la Monumental. Les entrades es van esgotar les quatre nits. Hi va haver càmeres del No-Do filmant, però, com passaria més de deu anys després amb les imatges dels **Beatles**, algú que vigilava la moral pública des d'un despatx va considerar que allò era massa disbauxa. Segui com sigui, aquells concerts van ser tot un esdeveniment social. Una prova és que aquell estiu es van multiplicar al registre civil els nadons amb el nom de Javier.

El públic entra a la plaça Monumental en un dels concerts de Xavier Cugat. Foto: Arxiu BNC

L'escenografia dels bolos la formava un gran teló de fons amb la popular caricatura de **Cugat** amb boina. Pel que fa al repertori, era tota una mostra dels gustos i modes de l'època: els mambos número 5 i 8 de **Dámaso Pérez Prado**; l'estendard cubà "Siboney", d'**Ernesto Lecuona**; "Beguin the Beguine", de **Cole Porter**; "Granada", del mexicà **Agustín Lara**... i en l'apartat de complicitats amb el públic, la sardana "Juny", de **Juli Garreta**, i un apoteòsic final amb "Baixant de la font del Gat", cantada per **Lane**. De tot plegat, **Xavier Montsalvatge** en va fer una crítica demolidora a les il·lustrades pàgines de Destino, però en canvi un adolescent **Terenci Moix** va quedar impactat per sempre més, especialment amb la imatge d'una explosiva **Abbe Lane** ballant la sardana.

I precisament al voltant de la sardana es va encendre una polèmica acarnissada que té la seva gràcia. Quan va arribar, **Cugat** se'n va anar a l'hotel Ritz i allà va declarar que, ara que ja havia introduït la rumba al mercat nord-americà, la seva nova intenció era introduir-hi la sardana. Això sí, per aconseguir-ho s'hi havien de fer alguns retocs. Bàsicament, algunes simplificacions en el ritme. Arran d'aquestes declaracions, a partir del 24 d'agost el diari El Correo Catalán va obrir el debat "La americanización de la sardana": es van publicar infinitat de cartes on músics, responsables d'agrupacions sardanistes i periodistes hi deien la seva, uns criticant-lo, altres defensant-lo i uns quants insultant-lo per heretge. Una de les sentències més curioses va ser la de Ricard Lamote de Grignon: *"No me imagino a un señor mascando chiclet y bailando la sardana"*.

Xavier Cugat i **Abbe Lane** se'n van tornar als Estats Units. Va arribar la tardor i van aparèixer al popularíssim xou televisiu d'**Ed Sullivan**, on van intèpretar "Anna" i "Lazy River". I de la importació de la sardana a l'Amèrica del Nord, flor d'estiu, no se'n va tornar a sentir a parlar.

[Article publicat a la revista 440 Clàssica, núm. 26, dedicada a **Xavier Cugat**]